Łukasz Szydłowski

KATOLIKUS-E AZ ÚJ MISE?[1]

Néhányan talán találkoztak vele filmekben – bár a rendezők többször tájékozatlanságukat mutatják e kérdésben –, mások könyvekben, vagy elbeszélésekben, de valójában csak kevesen ismerik személyes tapasztalatból az úgynevezett tridenti misét. Milyen miséről van szó? Aki azt hiszi, hogy olyan istentiszteletről, amelyet a templomokban ugyanúgy végeznek, pusztán annyi különbséggel, hogy latin nyelven, az téved. Ez nem egy latinul végzett új mise, hanem egy mise, amelyet negyven év után minden pap ismét külön engedély nélkül végezhet. Ezen istentiszteletet a köznyelvben gyakorta tridenti miseként is szokás említeni, ám én minden idők miséjének nevezem majd, mivel évszázadokon keresztül változatlanul végezték (főbb szerkezetét tekintve).

Amikor XVI. Benedek pápa az Egyetemes Egyház számára „szabaddá tette" minden idők miséjét, rendkívüli rítusnak nevezte. Bizonyos, magukat hagyományosnak nevező körök szintén így hívják a mise ezen változatát. Ez hibás hozzáállás. Erről majd a cikk végén írok, egy német egyházjogász szavait idézve. Minden idők miséjének rítusa az egyetlen hagyományos rítus. Az új mise pedig, amit a második Vatikáni Zsinat után alakítottak ki, csak egy törvénytelen utód, mivel a zsinati és zsinat utáni katolikus papság protestantizmussal való paráználkodásának gyümölcseként jött létre. Ezért nem érdemli meg a katolikus rítus elnevezést.

Az alábbi írásban a következő iratokra támaszkodom: Denzinger: *Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai;*[2] Georg May atya könyve: *Az új és a régi mise* (német nyelvű kiadás;[3] May atya egyházjogász – aki egyébként együtt tanult XVI. Benedek pápával –, a téma specialistájának tekinthető, s ő maga is rendszeresen végzi minden idők miséjét; mivel nincs semmilyen összeköttetése a Szent X. Piusz Testvériséggel, ezért nem gyanúsítható pártoskodással); Ottaviani: „Rövid kritikai tanulmány az új miserendről"[4] (a Szentatya után ő a második legfontosabb személy a Vatikánban – az akkori Szent Officium főtitkára, a Hittani Kongregáció prefektusa, s ő végezte el VI. Pál pápa koronázását); „Mediator Dei" enciklika.[5]

[1] A szerző a Szent X. Piusz Papi Közösség (FSSPX) papja. *(A szerk.)*

[2] Heinrich Denzinger, Adolf Schönmetzer: *Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai*. Budapest, 1997, Örökmécs Kiadó. Fila Béla és Jug László fordítása. A műből vett idézetek a kötet internetes változatából származnak: https://denzingerblog.wordpress.com (Utoljára megtekintve: 2016. május 18.) Az idézetek után szögletes zárójelben a kötet számozása szerepel. *(A szerk.)*

[3] Georg May: *Die alte und die neue Messe*. Köln, 1991, Verlag Una Voce. *(A szerk.)*

[4] Magyar nyelven: Ottaviani intervenció. Rövid kritikai tanulmány az új miserendről. 1969. június 05. Alácsi Ervin János fordítása. http://www.katolikus-honlap.hu/1102/ottaviani3.htm. (Utoljára megtekintve: 2016. május 18.) *(A szerk.)*

KATOLIKUS TANÍTÁS A SZENTMISÉRŐL

Általános igazságok

Elevenítsük fel azon alapvető hitigazságokat, amelyeken a szentmise tanítása alapul. Ki az Isten, és miért vagyunk a földön:

1) Isten a tökéletes lélek, a föld és az ég Ura és Teremtője. A mi legjobb Atyánk.

2) Isten teremtett minket, hogy megismerjük és szeressük Őt, és ezáltal a mennybe juthassunk.

Ebből következik az is, hogy teremtett élőlényként milyen kapcsolatot kell létesítenünk az Úr Istennel. Mivel teremtmények vagyunk, függésben állunk a Teremtőtől és kötelesek vagyunk megadni a Neki járó tiszteletet.

Nowowiejski érsek nyomán felállíthatjuk az Úr Isten külső imádásának folyamatát:

- Felismerjük a Teremtőt, látjuk az Ő tökéletességét, hogy méltó a tiszteletre.
- Megpillantjuk annak szükségességét és igazságosságát, hogy alávessük magunkat a Legfőbb Lénynek.
- Ezen alávetettséget külsőleg is szeretnénk kifejezésre juttatni, külső látható tettek és kultusz által.

E kultusz az Istentől való teljes függésből fakadó dicsőítés, és annak elismerése. Ez – ahogy Nowowiejski érsek mondja a továbbiakban – megvalósulhat külsőleg és bensőleg. Bensőleg, amikor csak a lélekben történik meg – a szeretet, imádás, dicsőítés stb. cselekedeteiben. „*De, ha e kultusz igazi kultusz kíván lenni, nem fejeződhet be a lélekben. A láthatatlan lélek megmozdítja a testet és megfelelő jelek segítségével kiárasztja saját érzéseit. A beszéd ajándéka, a hang rugalmassága, az érzékek és a test mozgékonysága az egyes tagokban eszközként szolgálnak az emberekben, és Istennek a lélekben születő tisztelete ezen eszközök segítségével képes megnyilvánulni.*” A tiszteletnek ezt a fajta megnyilvánulását külső kultusznak nevezzük. Amíg az ember testből és lélekből áll, addig feltétlenül szükséges az Úr Istennek kijáró tisztelet fenntartása.

E tiszteletet a lehető legmegfelelőbb módon, mégpedig áldozat révén adjuk meg. Az Ószövetségben különböző áldozatokat végeztek, ám ezek csupán árnyékai és képei a jövőbeli leginkább méltó áldozatoknak, a keresztáldozatnak és a szentmiseáldozatnak. Ezekben teljes mértékben összekapcsolódik a külsőleg és bensőleg végzett kultusz. S közülük egyiket sem vehetjük semmibe. Kell, hogy legyen tehát a szentmisében gyönyörű külső ceremónia, szép ruházat stb. Mindezek az oltáron végbemenő titkot szándékoznak kiemelni. Ezt az új liturgia semmibe veszi, így kiüresedetté vált, mert eltörölte mindazt, ami szépséges és tartalmas.

A tridenti zsinat világosan beszél a szentmise rítusainak szükségszerűségéről: „*Mivel az emberi természet olyan, hogy külső segítségek nélkül nehezen emelkedhet fel az isteni dolgok szemlélésére, ezért az Anyaszentegyház bizonyos rítusokat hozott létre, például, hogy egyes dolgokat a misében halkan, másokat pedig hangosan kell mondani. Hasonlóképpen szertartásokat is alkalmaz, úgymint misztikus áldásokat, gyertyákat, tömjént, ruhákat és sok hasonló dolgot, amelyek az apostoli fegyelemből és hagyományból erednek, hogy így e nagy áldozat fensége kiemelkedhessen, ugyanakkor a hívek elméi a vallásosság és jámborság látható jelein keresztül felemelkedhessenek azon magasztos dolgok szemlélésére, amelyek rejtve vannak eme áldozatban.*”[6]

[5] [Az előző oldalhoz] XXII. Piusz pápa: „Közvetítő Isten”. A szent liturgiáról. 1947. november 20. A Szent István Társulat fordítása. http://katolikus-honlap.freeweb.hu/051215-tol/mediator1.htm. *(A szerk.)*

Ezen igazságokból következik, hogy első és legfontosabb kötelességünk Isten tisztelete és az Ő imádása. A liturgia középpontjában Istennek kell állnia. A másik következtetés így hangzik: a liturgiának külsőleg is szépnek és fenségesnek kell lennie.

Az Isten iránti tisztelet kimutatásán és a szépség által keltett örömön kívül a liturgiának magában kell foglalnia és ki kell fejeznie a vallás igazságait. Nowowiejski püspök a liturgia és a teológia közötti összefüggésekre világít rá: *„a liturgia a hit kifejezése és a tradíció forrása. Ami a mag a gabona számára, az a teológia a liturgia számára."*

Amikor Szent Celesztin pápa (422–432) a pelagianizmus hibáira kívánt rámutatni, a liturgiára hivatkozott, amelyből a bizonyítékok származnak: *„Obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta recipiamus, quæ ab apostolis tradita, in toto mundo atque in omni Ecclesia catholica uniformata celebrantur: ut legem credendi statuat lex supplicandi."* Az utolsó szavak széleskörűen ismert alapigazsággá váltak: *„lex orandi lex credendi"*, azaz *„az imádság szabálya a hit szabálya"*. Más szóval, imádságunk módja hitünket kell, hogy kifejezze.

Ezért írta V. Szixtusz pápa az *Immense* kezdetű bullában, amelyben a szertartások szent kongregációját rögzítette: *„Vedd szemügyre a liturgiát, és részeiből megismerheted az alábbi dogmákat: Isten egysége, három Személy, isteni gondviselés, mindenek teremtője, az ember bukása, az emberi természet megigazulása Jézus Krisztusban, és Jézus Krisztus által; Jézus Krisztus Istensége, a Szentlélek Istensége, az Egyház mibenléte stb."*

„Az Isten iránti tisztelet kimutatásán és a szépség által keltett örömön kívül a liturgiának magában kell foglalnia és ki kell fejeznie a vallás igazságait."

Mely hitigazságokat szükséges kifejezniük a szentmise szertartásainak és imádságainak?

A hitigazságokat a tridenti zsinaton hirdették ki, mivel a protestánsok ebben az időben támadták meg többek között a miseáldozatot. Mit tanít nekünk e zsinat? Az 1562. évi XXII. ülésen a zsinat a szentmisével kapcsolatos vallási igazságokat tanította.

Az első fejezetben a következőket mondja a miseáldozat elrendeléséről: *„Ő ugyanis Istenünk és Urunk, aki noha a kereszt oltárán a halál árán az Atyaistennek önmagát egyszer ajánlotta fel, azért, hogy másoknak az örök megváltást megszerezze, de mivel halála nem szüntette meg papságát, (Zsid 7,24–27), az utolsó vacsorán, »elárultatásának éjszakáján« (1Kor 11,23), hogy Egyházának, szeretett Jegyesének látható áldozatot (ahogy az emberi természet is igényli) hagyjon hátra, hogy azzal jelenítse meg a kereszten ama egyszer véresen megtörténtet, és az Ő emléke a világ végéig fennmaradjon, és annak az áldozatnak az üdvösségszerző ereje a tőlünk naponta elkövetett bűnök megbocsátására legyen alkalmazva, »önmagát mindörökké Melkizedek rendje szerinti papnak« (Zsolt 109,4) nyilvánítva, testét–vérét a kenyér és a bor színe alatt az Atyaistennek fölajánlotta, és ugyanazon dolgok színei alatt az apostoloknak nyújtotta, hogy magukhoz vegyék: őket akkor az Újszövetség papjaivá tette, és ezen szavaival megparancsolta nekik és a papságban utódaiknak, hogy ők is ajánlják föl: »Ezt tegyétek az én emlékezetemre« (Lk 22,19; 1Kor 11,24), amint ezt a katolikus Egyház mindig is így értette és tanította (2. kánon)."* [1740]

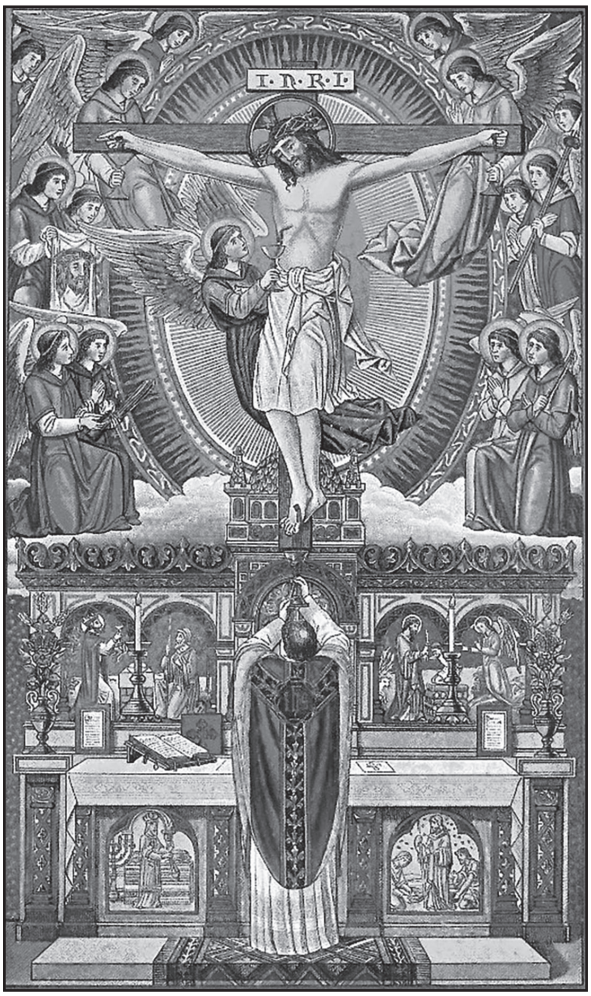
[6] [Az előző oldalhoz] Kovács Ervin Gellért fordítása. In Athanasius Schneider: A rendkívüli forma és az evangelizáció. https://gloria.tv/media/Su7e27TNY3U (Utoljára megtekintve: 2016. május 18.) *(A szerk.)*

A második fejezetben arról szól, hogy a mise látható és engesztelő áldozat élőkért és holtakért. *„Mivel a misében történő isteni áldozat ugyanazt a Krisztust foglalja magában, s áldozza fel vértelenül, mint aki a kereszt oltárán »egyszer saját magát adta vérontásával áldozatul« (Zsid 9,14;27), ezért a szent Zsinat azt tanítja, hogy ez az áldozat valóban engesztelő. Így már megtörténhet, hogy ha igaz szívvel és helyes hittel, félelemmel és tisztelettel, töredelmesen és bűnbánóan járulunk Istenhez, »irgalmat találunk és kegyelmet kapunk, amikor segítségre szorulunk« (Zsid 4,16). Ezen áldozattal az Úr kiengesztelődik, megadja a kegyelmet és a bűnbánat adományát, elengedi a vétkeket és a legnagyobb bűnöket is. Egy és ugyanaz az áldozat, ugyanaz a felajánló is – most a papok szolgálata által –, mint aki akkor a kereszten önmagát föláldozta, csakis a feláldozás módjában van különbség.*

Eme (valóban véres) fölajánlás gyümölcsét mi e vértelen áldozatban nagyon termékenyen kapjuk meg, s nagyon is távol esik hitünktől, hogy a vértelen által a kereszt értéke bármi módon is csökkennék (4. kánon). Épp ezért nem csupán az élő hívek bűneiért, büntetéseiért, elégtételeiért, s más szükségleteiért, de a Krisztusban elhunytakért is, ha még teljesen meg nem tisztultak volna, az apostolok hagyományai szerint szabály szerint föl lehet ajánlani (3. kánon).” [1743]

A harmadik fejezetben ama protestáns tanítást dönti meg, miszerint a miseáldozatokat a szenteknek ajánlották fel.

A negyedik fejezetben a szentmise kánonját tanítja, ami az új misében rendszerint csak ritkán szerepel, mivel talán ez a leghosszabb. *„Minthogy a szent dolgokat szentül is kell kiszolgáltatni, és ez mindenki legszentebb áldozata, a katolikus Egyház, hogy méltón és tisztelettel mutassa be az áldozatot és vegye gyümölcseit, már sok évszázaddal ezelőtt összeállította szent kánonját, minden tévedéstől tisztán (6. kánon).*



Nincs is abban semmi, ami ne legfelső fokban mutatná a szentséget és jámborságot, és a felajánlók lelkét Istenhez ne emelné. E kánon ugyanis magának az Úrnak a szavaiból, az apostoli hagyományokból és a szent pápák kegyes intézkedéseiből áll.” [1745]

Az ötödik fejezet a mise ünnepélyes szertartásairól szól. Kiemeli a mise szertartásainak szépségét és magasztosságát, amelyek a második Vatikáni Zsinat után „leegyszerűsödtek”.

A hatodik fejezetben a Zsinat elítéli a protestáns tanítást, miszerint nem érvényes az a mise, amelyen csupán a pap járul szentáldozáshoz.

A hetedik fejezetben a mise egy fontos szertartásáról, mégpedig a bor vízzel történő elegyítéséről szól.

A nyolcadik fejezet elutasítja a népnyelv bevezetését a liturgiába, de kötelez a mise magyarázatára a hívők számára. *„Jóllehet a szentmise a hívő nép nagy oktatója, mégsem látták hasznosnak az atyák, hogy mindenhol népnyelven mutassák be (9. kánon). Ezért mindenütt, minden egyháznak megtartva ősi szertartását, amelyet a Római Szentegyház, minden Egyház anyja és tanítómestere jóváhagyott, mégis, nehogy Krisztus juhai éhezzenek, sőt nehogy »a kisdedek kenyeret kérjenek és nincs, aki megtörje nekik« (Sir 4,4), előírja a szent Zsinat minden egyes lelkipásztornak és lelki vezetőnek, hogy a misézés közben maguk, esetleg mások által gyakran ki is fejtsenek valamit azokból, amelyek a misében elhangzanak, s többek között e szent áldozat titkaiból is mindig magyarázzanak el valamit, különösen az Úr napján és az ünnepeken."* [1749]

A szentmise tanítását lezáró utolsó fejezet a kánoni elítéléseket tartalmazza. Látjuk, hogy a korábbi zsinatok nem féltek az ítélkezéstől, hogy világosan kifejezzék és megmutassák az igazi tanítást. Íme, néhány kánon:

„3. kánon. Ha valaki azt állítaná, hogy a szentmise áldozata csakis dicséret és hálaadás, vagy csupán visszaemlékezés a kereszten történt áldozatra, és nem engesztelő áldozat; vagy hogy csak annak használ, aki veszi; és sem élőkért, sem halottakért, sem azok bűneiért, büntetéseikért, elégtételükért, és más szükségleteikért nem szabad felajánlani: legyen kiközösítve." [1753]

„6. kánon. Ha valaki azt állítaná, hogy a mise kánonja tévedéseket tartalmaz, és emiatt meg kell szüntetni: legyen kiközösítve." [1756]

„7. kánon. Ha valaki azt állítaná, hogy azok a szertartások, ruházatok és külső jelek, amelyekkel a szentmise bemutatásánál a katolikus Egyház él, nem annyira kegyes szolgáltatások, mint inkább az istentelenség ingerlő megnyilvánulásai: legyen kiközösítve." [1757]

„9. kánon. Ha valaki azt állítaná, hogy a Római Katolikus Egyház azon szertartását, hogy a kánont és átváltoztatást halk szavakkal végzik, el kell ítélni, vagy a misét csak népnyelven szabad végezni, vagy hogy nem kell vizet keverni a kehelyben felajánlandó borba, mert ez Krisztus szándéka ellen van: legyen kiközösítve." [1759]

Ebből következik, hogy a Szentmise:

a) igazi áldozat, amit kizárólag Istennek teszünk;

b) eme áldozatot a Szentháromság imádására, az iránta való hálaadásra és a bűnök elégtételeinek kérésére végezzük;

c) Jézus Krisztus az oltáron a kenyér és a bor színe alatt egyedül áldozza fel magát;

d) eme áldozatot Krisztus hajtja végre, katolikus pap közvetítése által.

A szabályok tehát: *„az imádság szabálya a hit szabálya"*, e szentmiséről szóló tanítást kell megjelenítenie a mise rítusának. A katolikus liturgiának a katolikus vallást kell kifejezésre juttatnia, pontosan úgy, ahogyan a Katolikus Egyház Katekizmusa kifejti. Amennyiben nem teszi, akkor a miséből és a katekizmusból is hiányzik valami, ami hozzá tartozik. Ez pedig fogyatékosság. Hasonlóképpen van az orvosnál: ha hiányos az orvostudománnyal kapcsolatos tudása, akkor alkalmatlan orvos, mivel ha ő gyógyító, birtokolnia kell e tudást. E hiányosságok rossz orvossá teszik. Így van ez a misével és a katekizmussal is; amennyiben hiányzik belőlük az, amit magukban kellene foglalniuk – ez pedig nem más, mint a katolikus vallás kifejezésre juttatása.

Ez vajon a régi és az új misében egyaránt így van? A válaszhoz a kettő összehasonlításával juthatunk.

Először azonban szeretném bemutatni minden idők miséjének történetét, mivel a rítusok közötti különbségek már ebből szemügyre vehetők.

A szentmise története

Amikor a szentmise történetével ismerkedünk, nem szabad szemünk elől téveszteni isteni jellegét. A római rítus története, amelyet röviden a tridenti zsinat után formáltak meg és véglegesítettek, s amelynek kezdete az Utolsó Vacsoráig nyúlik vissza, a Megváltó halálát megelőző időkig terjed. Nagyon kevés történelmi forrás maradt fenn a szentmise legkorábbi időszakából.

A legszentebb miseáldozat bemutatása az Utolsó Vacsorán történt meg, amely – ahogy Nowowiejski érsek írta – „maggá" lett, melyet a későbbi időkben szertartásokkal, énekekkel és rituálékkal egészítettek ki. Az Utolsó Vacsora volt a legelső elvégzett mise, ahol a Megváltó mintát adott apostolainak, hogy azt kövessék. A mise mintaképét, amelyről a kenyér és a vízzel kevert bor Testté és Vérré történő átváltozását kellett „imitálniuk", amelyet azután a Megtestesült Istennek ajánlottak fel, hogy végül eme Isteni Adományt magukhoz vegyék. Jézus Krisztus nemcsak átadta az apostoloknak e formát, de Ő maga végezte el a történelem első miséjét. Ettől a pillanattól kezdve a Katolikus Egyház papjai, akik az egyetlen törvényes utódlást az apostoloktól birtokolják, a mai napig megújítják Krisztus megváltó áldozatát.

Az első és terjedelmes beszámolót az őskeresztény liturgiáról Szent Jusztinnál találjuk. Krisztus után 150-ben a mise az Ó- és Újszövetség olvasásával kezdődött, ezután a prédikáció és a hívek könyörgése következett. A hívők békecsókot adtak egymásnak. Majd előhozták a kenyeret és a vízzel vegyített bort, amely után a püspök hosszú eucharisztikus imádságot mondott (ez nálunk a prefáció és a kánon), melyet a nép „*Amen*nel" fejezett be. Ezt az áldozás követte. Az első szertartásokat a zsinagógában gyakorolt liturgia mására végezték.

Egészen a 4. századig az egyedüli forrás Jusztin vértanú leírása. Ennek oka a szigorú titoktartás, ami egészen a 313-as milánói ediktumig fennállt. A 4. századból származó forrásokból tudjuk, hogy a mise a következőképpen épült fel: Ószövetség és Újszövetség olvasás, a felolvasások köztes idejében zsoltárt énekeltek. Ezután az Evangélium, majd a prédikáció következett. Utána a katekumeneket és a vezeklőket távozásra szólították fel. Ezt követte a nép könyörgése és a békecsók. Majd behozták az áldozatokat az oltárra. Eucharisztikus imádság (prefáció, kánon), áldozás előtti imádság, áldozás, hosszabb áldozás utáni hálaadás és legvégül áldás. A kánon imádságainak nagy részét már a 4. században megtaláljuk.

A 4–8. század között számos különböző miserítus keletkezett.

A római mise lefolyása, a maga teljes egészében, a 8–9. századból származik. E mise rítusa a jelenlegi minden idők miséjéből ismert számunka: Kyrie, Gloria, Agnus Dei, Introitus, Offertorium, Communio, Graduale, Szentlecke, Evangélium. Adomány fogadása a hívektől az áldozati processzióban. Kenyértörés, áldozás.

A pap és a ministránsok által végzett áldozatbemutatás folyományaként a mise egyre inkább hasonlított mostani megfelelőjéhez. A pap olyan szövegeket is elmondott, amelyeket régen a kórus énekelt. Az áldozati adományok hosszas, az oltárra körmenetben történő bevitelét imádság és áldozást előkészítő ima váltotta fel. Szintén e misék hatására bontakoztak ki teljes mértékben az oltár lábainál mondott imádságok, amelyek első formája már a régebbi könyvekben is megtalálható. E „magánrítus" létrejötte hatással volt az ünnepélyes rítusra. Itt a felajánló imádságot és az áldozás előtti imádságokat is elmondták, különösen amikor lassanként elhagyták az adományok körmenetben történő bevitelét, a kenyértörést pedig a kis ostyák bevezetésének hatására elhagyták.

A római *Sacramentarium*, az úgynevezett *ordines* bevezetésével együtt, főbb vonalaiban a 8–9. századtól létező római szertartás volt. A jelenlegi kánon formája ennek ellenére a 4–5. századig nyúlik vissza. Csak az olyan imádságokban történtek apróbb változtatások az egyházmegyékben vagy a szerzetesrendekben, amelyeket a régi *Sacramentarium* nem rögzített, tehát az oltár lábainál végzett imádságban, a felajánló imádságban, az áldozás előtti imádságokban.

Az egység végül az egész Egyház számára bevezetett kötelező forma által valósult meg. Ezt főként a ferences rendi szerzetesek használták. Mindez 1570-ben történt, V. Szent Piusz pontifikálása alatt, amikor a *Misekönyv*et kiadták. Ettől kezdve sem a rítusban, sem az imádságokban nem történt változtatás (egyet kivéve, amikor XXIII. János kánonba foglalta Szent József nevét).

Látjuk tehát, hogy a „tridenti mise" elnevezés téves, helyénvalóbb név a „minden idők miséje", vagy a „gregorián mise", mivel e mise a 4–5. századig vezethető vissza. Főbb vonalait tekintve megegyezett a maival, továbbá a kánon is ugyanaz volt. Kisebb, jelentéktelenebb különbségekkel minden bizonnyal a 8–9. századtól megegyezett a maival. Ez a mise körülbelül ezerkétszáz éves. Ennyi időn keresztül változatlan formában létezett. Ez mutatja, hogy milyen merényletet és szentségtörést tettek lehetővé az úgynevezett zsinat utáni reformátorok, akik a maguk kénye kedve szerint változtatták meg a mise rítusát.

Minden idők miséjének összevetése az új misével

Most pedig nézzük át, hogy a tridenti zsinat tanítása, amely minden idők miséjében kifejeződött, hogyan tűnt el az új mise rítusából. Hogyan tér el a katolikus szentmise doktrínájától az új mise tanítása, amelyet a templomok asztalain tálalnak számunkra, s hogyan közeledik a protestánsok által képviselt lakomáról szóló tanhoz. Íme, néhány dolog, amit megváltoztattak.

Bevezető rítus: az oltár lábainál mondott imádságot minden ok nélkül megváltoztatták és lerövidítették

Kidobták a 42. zsoltárt: *„Bemegyek az Isten oltárához"*. Ez hatalmas veszteség. Ezzel eltüntették a zsoltárban megfogalmazott szándék magyarázatát, s így eltörölték a résztvevők előkészületét a misére. Ennélfogva hiányzik a miséből a lélek felkészítését segítő légkör – éppen ezt jelenítette meg a zsoltár.

A bűnök megvallását lerövidítették. Elmondása pedig nem kötelező.

A *Confiteor*t (bűnvallás) követő imák nagy részét eltörölték, megszüntették a papi imádságokat, amelyeket az oltárhoz járulva mondtak. A pap azért imádkozik, hogy tiszta szívvel állhasson az oltár elé. E kérés az Ószövetséghez fűződik és rámutat az Ó- és Újszövetség kapcsolatára. A Szentírás szerint Krisztus saját vére által lépett a szentélybe. E szöveg ezt hangsúlyozta ki, a Novus Ordo Missæ-ből viszont kiiktatták. Mi emlékeztesse most a papokat arra, hogy a Legszentebb elé lépnek? Ha nem emlékeztetik őket erre, fennáll a veszély, hogy nem készülnek fel.

E változásokat kommentálta a korábban említett May atya: *„VI. Pál Novus Ordo Misekönyvében a liturgia kezdő szavai visszafogják a Legszentebb Áldozat teljesítéséhez szükséges benső felkészülést. Ha nem járulnak hozzá a miséhez való előkészülethez, úgy nem lesz gyümölcsöző a szentmisén való részvétel."*

Az imádás korlátok közé szorítása

Az Isten iránt való imádást lecsökkentették. Mit vettek el belőle?

A tradicionális mise rítusában három helyen szerepelt a *„Dicsőség az Atyának"*; mégpe-

dig az oltár lábai előtt mondott imádságban, az *Introitus*ban és a *lavabó*ban (az ujjak megmosása a felajánlás közben). A *Novus Ordo*ban ezt teljesen eltörölték. A *Gloria in excelsis*t (Dicsőség a magasságban Istennek) az új *Római Misekönyv Általános rendelkezései* szerint csak néha mondják el, s ugyanúgy ritkán használják a tömjént (a dicsőítés szimbólumát). A tömjénezés közbeni imákat szintén elhagyták.

Hiányoznak az áldozatokat előkészítő imádságok

Különösen nagy támadás érte az úgynevezett felajánlásokat, amely imádságokat Luther Márton támadott meg.

Az adományok előkészítésének célja a kenyér és a bor áldozatának bemutatása, amelyet Jézus Krisztus hajt végre a pap közvetítésével, és a saját Testévé és Vérévé változtat át. A kenyér és a bor felajánlása (valamint a mi felajánlásunk) egy kettős konszekrációt készít elő. Ez az eucharisztikus áldozat bevezető része. Ez a pap és a nép felajánlásának jele, továbbá az Istennek való felajánlás elkészültét is jelenti. A felajánlás imádságai világosan mutatták, hogy itt nem lakomát szervezünk Krisztus halálának az emlékére, és nem is az Utolsó Vacsorára emlékezünk vissza. A kenyeret és a bort jelentik, amelyek a áldozat teljesítésének elemei.

Eltörölték a „*Suscipe sancte Pater*" (Fogadd el, szent Atya)[7] és a „*Veni santificator*" (Jöjj, megszentelő)[8] imádságokat. Az új imádságok nem fejezik ki azt, hogy az áldozatok a megújított Keresztáldozatra mutatnak, továbbá azt sem, hogy az áldozat engesztel a világ bűneiért. Nincs meghatározva, hogy az adományoknak „*Panis vivusszá*" (élő kenyérré), „*Potus spiritualisszá*" (a lélek italává) kell válniuk. Miért nem mondják ki világosan, hogy ez Krisztus Testévé és Vérévé válik? Ha ezt nem fogalmazzák meg egyértelműen az Egyház tanításaiban, akkor mindenki arra gondolhat, amire csak akar. Ezen imádságokat akár a lutheránusok is elismerhetnék. Luther elérte, amit akart. Az új imák olyan benyomást keltenek, mint az étkezés előtti imádságok, továbbá a zsidók is hasonló imákat használnak étkezés közben.

Megszüntették a Szentháromsággal kapcsolatos formákat

A „*mindenség Istene*" megfogalmazás – ahogy May atya mondja – „*nem keresztény és nem katolikus*". A panteizmus veszélyeiről beszél. Olyan imádságokat töröltek el, amelyek közvetlenül a Szentháromság felé irányultak, mint pédául „*Suscipe sancta Trinitast*" (*Fogadd kegyesen, Szentháromság*),[9] amelyet a felajánlásból vettek ki. Nem szerepel már a „*Placeat tibi, sancta Trinitas*" (*Legyen tetszésedre, Szentháromság*),[10] a *Szentháromság prefációja*,[11] amelyet minden idők miséjében vasárnaponként végeztek. A Novus Ordóban csak évente egyszer mondják el. A felajánlás imádságainak és a szentáldozás utáni imádságok befejező formu-

[7] „*Suscipe sancte Pater omnipotens æterne Deus, hanc immaculatam hostiam, quam ego indignus famulus tuus offero tibi Deo meo vivo et vero, pro innumerabilibus peccatis, et offensionibus, et negligentiis meis, et pro omnibus circumstantibus, sed et pro omnibus fidelibus christianis vivis atque defunctis; ut mihi, et illis proficiat ad salutem in vitam æternam. Amen.*" – „Fogadd el, szent atya, mindenható örök Isten, ezt a szeplőtelen áldozati adományt, melyet én, méltatlan szolgád, elhoztam neked, élő és igaz Istenemnek, számtalan bűnömért, sértésemért és hanyagságomért. Fölajánlom minden itt körülállókért, sőt minden keresztény hívőkért, élőkért és holtakért, hogy nekem és nekik üdvösségünkre váljék az örök életre. Ámen." *Officium divinum*. Budapest, 1929, Szent István Társulat, 243. o. Szunyogh Xavér Ferenc fordítása. *(A szerk.)*

[8] „*Veni sanctificator omnipotens æterne Deus: et benedic hoc sacrificium, tuo sancto nomini præparatum.*" – „Jöjj, megszentelő, mindenható, örök Isten és áldd meg ez áldozatot, melyet szent nevednek készítünk." Uo. 244. o. *(A szerk.)*

lájának nincs a Szentháromságtannak megfelelő befejezése.

Fontos imádságok beszüntetése

Itt olyan imádságokról van szó, ahogy May atya mondja, amelyek teológiai és pasztorális szempontból fontosak.

Indulgentiam (Vétkeink elengedését),[12] az oltár lábainál mondott – már említett – imádságok, *„Quod ore sumpsimus" (Add, Uram, hogy amit szánkkal magunkhoz veszünk),*[13] *„Corpus tuum, Domine" (Tested, Urunk).*[14] Miféle zavart keltettek vajon ezek az imádságok? Az örökélet kérése, a megmaradt vétkek alól való felszabadítás, vagy

[9] [Az előző oldalhoz] *„Suscipe sancta Trinitas hanc oblationem, quam tibi offerimus ob memoriam passionis resurrectionis, et ascensionis Jesu Christi Domini nostri; et in honorem beatæ Mariæ semper Virginis et beati Johannis Baptistæ, et sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et istorum, et omnium Sanctorum: ut illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem: et illi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam agimus in terris. Per eundem Christum Dominum nostrum. Amen."* – „Fogadd kegyesen, Szentháromság, ezeket a felajánlott adományokat, melyet neked elhoztunk a mi Urunk Jézus Krisztus szenvedésének, föltámadásának és mennybemenetelének emlékére, a boldogságos és mindenkor Szűz Mária, Keresztelő Szent János, Szent Péter és Pál apostol, ezeknek és minden szenteknek tiszteletére, hogy nekik tiszteletükre, nekünk pedig üdvösségünkre váljék, és hogy érettünk közbenjárjanak a mennyekben azok, akiknek emlékét üljük a földön. Ugyanazon Krisztus, a mi Urunk által. Ámen." Uo. 245. o. *(A szerk.)*

[10] [Az előző oldalhoz] *„Placeat tibi, sancta Trinitas, obsequium servitutis meæ: et præsta, ut sacrificium, quod oculis tuæ majestatis indignus obtuli, tibi sit acceptabile, mihiques, et omnibus, pro quibus illud obtuli, sit, te miseranta, propitiabile. Per Christum Dominum nostrum. Amen."* – „Legyen tetszésedre, Szentháromság, hódoló szolgálatom, és add, hogy az áldozat, melyet Fölséged színe előtt én, méltatlan, bemutattam, neked kedves legyen, nekem pedig és mindazoknak, kikért azt bemutattam, könyörületedből engesztelést szerezzen, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen." Uo. 263–264. o. *(A szerk.)*

[11] [Az előző oldalhoz] *„Vere dignum et justum est, æqum et salutare, nos tibi semper et ubique gratias agere: Domine sancta, Pater omnipotens, æterne Deus. Qui cum unigenito Filio tuo et Spiritu Sancto, unus es Deus, unus es Dominus: non in unius singularitate personæ, sed in unius Trinitate sunbstantiæ. Quod enim de tua gloria, revelante te, credimus, hoc de Filio tuo, hoc de Spiritu Sancto sine differentia discretionis sentimus. Ut in confessione veræ, sempiternæque Deitatis, et in personis proprietas, et in essentia unitas, et in majestate adoretur æqualitas. Quam laudant Angeli atque Archangeli, Cherubim quoque ac Seraphim: qui non cessant clamare quotidie, una voce dicentes".* – „Valóban méltó és igazságos, illő és üdvösséges, hogy mi Neked mindenkor és mindenhol hálát adjunk, szentséges Úr, mindenható Atya, örök Isten, ki egyszülött Fiaddal és a Szentlélekkel egy Isten vagy, egy Úr vagy; nem a személy egységében, hanem az egy lényeg Háromságában: mert amit kinyilatkoztatásod alapján a te dicsőségedről hiszünk, ugyanazt valljuk Fiadról és a Szentlélekről elválasztó megkülönböztetés nélkül, hogy az igaz és örökkévaló Istenség megvallásában imádjuk mind a személyekben a sajátosságot, mind a lényegben az egységet, mind a fölségben az egyenlőséget, melyet dicsérnek az angyalok és főangyalok, a kerubok és szeráfok, kik nem szűnnek meg minden nap egy hangon kiáltani, mondván". Uo. 272–273. o. *(A szerk.)*

[12] *„Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus."* – „Vétkeink elengedését, föloldozását és bocsánatát adja meg nekünk a mindenható és irgalmas Úr." Uo. 236. o. *(A szerk.)*

[13] *„Quod ore sumpsimus, Domine, pura mente capiamus: et de munere temporali fiat nobis remedium sempiternum."* – „Add, Uram, hogy amit szánkkal magunkhoz vettünk, tiszta szívbe fogadjuk és a földi adomány váljék gyógyszerünkké az örökkévalóságra." Uo. 262. o. *(A szerk.)*

[14] *„Corpus tuum, Domine, quod sumpsi, et Sanguis, quem potavi, adhæreat visceribus meis: et præsta; ut in me non remaneat scelerum macula, quem pura et sancta refecerunt sacramenta: Qui vivis et regnat in sæcula sæculorum. Amen."* – „Tested, Uram, melyet magamhoz vettem és véred, melyet ittam, hassa át bensőmet és add, hogy ne maradjon a vétkek szennye bennem, kit tiszta és szent Szentségek újítottak meg. Ki élsz és uralkodol mindörökkön örökké. Ámen." Uo. *(A szerk.)*

az, hogy Isten Testét és Vérét vettük magunkhoz, ez mind fölösleges lenne?

A mise végén elmondott *„Placeat tibi, sancta Trinitas" (Legyen tetszésedre, Szentháromság)* kezdetű imában mindig elhangzik egy fontos szó, mégpedig a *„propitiabile"* (engesztelés), amelyet gyakran használtak a tridenti zsinaton. Már nem kötelezőek a pap számára a szentáldozás előtti imádságok, amelyek arról szóltak, hogy az Úr Testének magunkhozvétele ne váljék ítéletünkre. Nem lenne illő különösen napjainkban kiemelni azt, hogy Krisztus Testét nem szabad bűnökkel terhelten magunkhoz venni? May atya írja, hogy *„VI. Pál miséjében e kihagyások nem véletlenszerűek, hanem szándékosak és teológiailag jelentékenyek. Jelentős hangsúlyeltolódást hordoznak, amely magában a hitben, továbbá a pap és a nép vallásosságában is eltolódást jelent. Ha a liturgiában nem mondanak ki valamit, amit eddig kimondtak, akkor az eltűnik a liturgián résztvevők tudatából."*

A papi méltóság lefokozása

A Novus Ordo Missæ elhomályosítja a különbséget a felajánlást végző pap és a felajánlást tevő nép között. Ahogy May atya mondta, e változások általában véve Luther felé hajló engedmények. Luther azt akarta, hogy az áldozás előtti *„Domine Jesu Christe" (Uram, Jézus Krisztus)*[15] imádságban a *„meis" (enyém)* és a *„me" (engem)* szavakat a *„nostris" (miénk)* és a *„nos" (minket)* szavakra cseréljék. Hasonlóképpen kívánta megváltoztatni az áldozás utáni imádságokat.

A bűnök megvallását már nem külön mondja a pap, majd utána a nép, hanem együtt vallják meg. Szokás szerint annyit mondanak: *„miseratur nostri" (könyörüljön meg rajtunk)*, a pap sem a korábbiaknak megfelelően szól: *„misereatur vobis" (könyörüljön meg rajtatok)*. Igazából a népnek és a papoknak egyaránt vannak hibái, de a bűnök elengedését illetően nem egyenrangúak. Eltörölték a már korábban említett *„Placeat"* kezdetű imádságot, amelyben világosan kifejeződött a pap áldozata.

Az új misében lehetővé tették és kiterjesztették a koncelebrációt, ami befolyásolja annak tudatát, hogy a pap Krisztus helyettese, és az Ő személyében cselekszik mint fő áldozó.

A kultuszhelyek berendezéseinek megváltoztatása

Az új *Római Misekönyv Általános Rendelkezései* a Legszentebb Szakramentumot a főoltárról a mellékkápolnába helyezik. Így a hívők a templomba lépve csak egy üres asztalt látnak.

A Novus Ordo Missæ kedvez a néppel szemben történő misézésnek. Ez a mise áldozó jellegével való visszaélés. Mivel a felajánlónak azon irányba kell fordulnia, aki felé a felajánlását teszi, és nem azok felé, akikért és akikkel együtt teszi a felajánlást – mondja May atya. Továbbá: a *celebratio versus populum* (szembemisézés) kiemeli a mise ünnepi jellegét, ami tükröződik a résztvevők benső beállítottságában.

Számos szimbolikus jelentéssel rendelkező eszközt, tárgyat, gesztust eltöröltek. A papok

[15] *„Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu Sancto, per mortem tuam mundum vivificasti: libera me per hoc sacrosanctum Corpus et sanguinem tuum ab omnibus iniquitatibus meis, et universis malis: et fac me tuis semper inhærere mandatis, et a te nunquam separari permuttas: qui cum eodem Deo Patre, et Spiritu Sancto vivis et regnas Deus is sæcula sæculorum. Amen."* – „Uram Jézus Krisztus, élő Istennek Fia, ki az Atya akaratából a Szentlélek közreműködésével halálod által a világnak életet adtál, szabadíts meg engem e szentséges tested és véred erejével minden gonoszságomtól és minden rossztól. Add, hogy parancsaidhoz mindig híven ragaszkodjam és ne engedd, hogy tőled valaha elszakadjak. Ki ugyanazon Atyaistennel és a Szentlélekkel együtt élsz és uralkodol, Isten, mindörökkön örökké. Ámen." Uo. 259. o. *(A szerk.)*

és a hívek által végzett szinte összes térd- és főhajtást eltörölték. Eltörölték az áldozás előtti térdelést. Eltörölték a pap ujjainak megmosását a kehelyben. Engedélyezik a kehely tisztítását korporálé nélkül (gyakran világiak végzik). Már nem szükséges a kelyhet védelmező *palla*, nem szükséges a külső aranyozás és hiányzik a három terítő. Az áldozás után ülő helyzetben megengedhető a pap hálaadása.

A Novus Ordo Missæ elejét és végét a pap szabadon alakíthatja és végezheti el. A tradicionális rítusban a pap semmit sem alakíthat saját maga.

Milyen következtetésekre jutott May atya?

Azt állítja, hogy: a Novus Ordo Missæ kártékony és értelmetlen változásokat, mellőzéseket, megcsonkításokat és lebecsüléseket tartalmaz. Ez a rítus számos katolikus igazságot nem fejez ki vagy legalábbis nem világosan és egyértelműen teszi. A Novus Ordo Missæ redukálja és minimalizálja a szentmiséről szóló katolikus tanítást, mint áldozatot, amely élőket és holtakat jutalmaz meg, valamint a papságról szóló tanítást, aki mint Krisztus mutatja be az eucharisztikus áldozatot. Ha a *„lex orandi lex credendi"* érvényben van, akkor nem lehet eltörölni a katolikus dogmákat, amelyeknek kötelezően szerepelniük kell a mise rítusában.

A Novus Ordo Missæ nem felel meg a katolikus vallás azon állapotának, amelyhez a Szentlélek által vezetett Egyház a 20. században eljutott. Ez hátráltatása a kibontakozásnak, amelyen az Egyház már keresztülment. A Novus Ordo Missæ kétértelmű, e rítus teológiája annyira elmosódott, hogy egy protestáns bizonyos körülmények között felismerheti benne a protestantizmus hibás elveit. Amennyiben a *lex orandi lex credendi* elvét érvényesítjük a Novus Ordo Missæ vonatkozásában, feltárul a veszély, hogy a liturgia hamis, protestáns fogalma olvasható ki belőle. *„Ahogy a csatolt rövid kritikus elemzés bizonyítja, amely válogatott teológusok, liturgisták és papok munkája, a Novus Ordo Missæ – figyelembe véve az új elemeket, amelyeket különféleképpen lehet vizsgálni – egészében és részleteiben egyaránt teljesen eltávolodik a Szentmiséről szóló katolikus teológiától, amelyet a tridenti zsinat XX. ülésén fogalmaztak meg. Minden időkre meghatározván a rituális »kánonokat«, e zsinat leküzdhetetlen falat emelt az eretnekségek ellen, amelyek az eucharisztia titkának egységét támadják."*

Hogyan következett be a Novus Ordo Missæ gyors elfogadása?

May atya néhány szóban fogalmazza meg: a vallás és az igazság iránt érzett közömbösség, a relativizmus és az indifferentizmus következtében.

Mindezek mellett a kényelmesség is befolyásolta e törekvést. A Novus Ordo Missæ egyszerűbb, kevésbé igényes, mint a régi rítus. Rövid, kevés benne a térdhajtás, saját gondolatok és bensőséges imádságok helyett üres szavakat hallgatnak. A Novus Ordo Missæ-re nem kell különösen felkészülni, akár imakönyv nélkül is részt lehet venni rajta, nem igényli a személyes és vallásos erőfeszítéseket, és közös csevegésre összpontosul. A Novus Ordo Missæ nem emlékeztet kellemetlen igazságokra, mint például a pokol, bűn, bűnbánat.

Hozzájárul még ehhez a püspökök gyengesége és kiszolgáltatottsága. Félnek, hogy elveszítik a pápa jóindulatát, valamint él bennük a liberális sajtó elleni félelem. Fontos szerepet játszottak a püspöki konferenciák, ahol az általános vélemény rabszolgáivá tették a püspököket.

Nem kis befolyással bírt a Novus Ordo Missæ gyors bevezetésére az Egyházban és a világban uralkodó helyzet. Továbbá a haladás és az újdonság iránt érzett vágy.

Azonkívül befolyással bírt a papok gyávasága, a félelem, hogy régimódiak nevezik őket, az engedelmesség téves értelmezése, valamint a vezetők nyomása. Megnyilvánult a gyengék gyávasága is, akik főleg a püspökökre és a papságra támaszkodtak. Mindezek hozzájárultak a nem katolikus rítusú mise győzelméhez.



Szentmise a częstochowai Fekete Madonna (14. sz.) oltáránál

Kötelező-e a Novus Ordo Missæ?

Miután megismertük a miséről szóló katolikus tanítást, minden idők miséjének és az új misének a rítusát, feltehetjük a kérdést, hogy kötelező-e a Novus Ordo Missæ végzése?

May atya így válaszol erre a kérdésre: egy katolikusnak alá kell vetnie magát az igazságos törvényeknek. A jog akkor igazságos, ha a közjót szolgálja (nem beszélvén a jog más igazságkritériumairól). A liturgikus törvények akkor jók az Egyház számára, ha a résztvevőknek lehetővé teszik, hogy megfelelő módon imádják az Urat az istentisztelet alatt és az életben. A liturgiának a hitet kell erősítenie és táplálnia. Az Úr és a felebarát iránt érzett szeretetet kell serkentenie. A liturgia jogainak megfelelően kell magukban foglalniuk a mise igazságait és ezeket világosan kell kifejezniük, hogy a résztvevők vallásos lelkülettel vehessenek részt a miseáldozatban és méltó módon járulhassanak a szentáldozáshoz.

A jog abban az esetben igazságtalan, ha a közjónak árt. Az igazságtalan jog nem kötelez, és figyelmen kívül lehet hagyni. Sőt, nem kellene teljesíteni, különösen akkor, ha a teljesítése ártalmas következményekkel jár.

A pápa megváltoztathatja a római egyház miséjének rítusát, de ez a hatalom korlátozott. Az isteni Igazság a határa. Ez megtiltja a pápának, hogy megváltoztassa az Egyház vallását, továbbá megtiltja azt is, hogy olyan változtatásokat vezessen be a rituálében, amelyek káros hatást fejtenek ki az Egyház számára. Ha bebizonyítható, hogy a mise rítusában esett változtatások az új misét illetően a vallás számára romlást és veszélyt jelentenek, akkor a pápa nem a törvény szerint cselekszik. Abban az esetben, ha megtámadná a vallás dogmáit, szintén érvénytelen lenne a tevékenysége.

Korábban már leszögeztük, hogy a Novus Ordo Missæ a visszaesés jele, a vallás számára pedig veszély forrása. Emellett az alábbi következtetésekre juthatunk: a *Novus Ordo Missæ nem szolgálja az Egyház javát, hanem árt neki, ezért ez egy igazságtalan jog. Semmiféle kötelező erővel nem rendelkezik. Így szükségszerű, hogy papok és a hívek ne vegyék figyelembe azt.*

Ford. Budai Annamária